

וניהור וילבו

לבו: ברוך השם. זה נגמר. הצלחנו! **שחור:** הצלחנו? וכשלנו!

לבו: איזה כשלון? שמרנו על כוחנו. אפילו נוספו לנו קולות.

שחור: לזה אתה קורא הצלחה? ארבע שנים עבדנו בכנסת עבודת-פרך, הראינו דוג' מה של תקנה פרלמנטרית שידידים וירי-ביום שיבחהו — ובסוף נשארנו שוב סיעת-יחיד. זוהי הצלחה?

לבו: "שמירת הקיים" אצלנו לא היתה דבר מובן מאליה. לפני ארבע שנים הגענו לכנסת רכובים על גל ההתמרמרות הציבורי-רית המוצדקת נגד חוקלשון-הרע. בותרים רבים, שנתנו לנו אז את קולותיהם, לא ידעו כלל מהן דעותינו בעניינים חשובים. בחרו בנו מתוך התמרמרות וסימפאטיה בינתיים היתה מלחמה, ששינתה את דעו-תיהם של אנשים רבים. לכן אינך יכול להשוות את ההישג שלנו היום להישג שלנו אז. כיום אתה יכול לקבוע בוודאות שמי שהצביע בעדנו, הצביע בעדנו ממש — בעד דעותינו, בעד גישתנו. בעד הרכבנו האישי.

★ ★ ★

שחור: נניח שכן. מה נובע מזה? אחוז אחד במדינה תומך בנו ובעמדותינו. כלומר: 99 אחוזים אינם תומכים.

לבו: תיכף אסביר לך שמיספרים אלה אינם נכונים. אבל גם לחי חוק זה הרבה מאד, את תקנה בחשבון כי תנועתנו מתנגדת למיסד כולו, לגישתו הרעיונית, למדיניותו. תו, למנהיגיו. הצבעה בעדנו היתה הצבעה נגד המיסד, נגד כל הפרות הקדושות, נגד הסטאטוס קוו. מבחינה זו היינו יחידים. אפילו מק"י הופיעה בבחירות אלה כחבורת אל המיסד, ורק"ח היא חלק מן המיסד הסובייטי. אחוז אחד נגד המיסד אינו מיספר מבוטל.

שחור: אבל פירוש הדבר הוא שהמיסד נהנה מאימון הציבור. אינך יכול להכחיש עובדה זו.

לבו: כל מיסד נהנה מאימון הציבור שלו. הרי אחרת הוא לא היה מיסד. אבל איני מוכן לקבל את המיספר של אחוז אחד. קח בחשבון שבכלל לא היתה לנו אפשרות להגיע לכל 100 האחוזים של האוכלוסיה. חלוקת הזמנים ברדיו ובטלוויזיה וחלוקת הכסף למפלגות הבטיחה מראש שנגיע רק לחלק מן הציבור — והיינו לציבור הישראלי הוותיק, הקורא עברית והמבין בעניינים. למעלה ממחצית הבוחרים לא שמעו עלינו מעולם, אינם יודעים מה אנחנו מייצגים ומה אנחנו רוצים, או מכירים אותנו רק שהשמעות יריביו. בציבור הרציני קוד בלנו שנים עד שלושה אחוזים, ובנוער עוד יותר. תזכור ששתי קלפיות שנערכו על-ידי ועדי התלמידים בשתי גימנסיות, ערב הבחירות, נתנו לנו כעשרה אחוזים, והפכו אותנו למפלגה השלישית בגודלה בציבור זה. **שחור:** כל זה אינו נחמה. עובדה היא שכל האורחים קובעים בבחירות. תהיה רמי-תם והבנתם אשר תהיה, והאחוז הכללי הוא הקובע. שאר החישובים אינם רלוונטיים. **לבו:** אין ספק. כל עוד לא הגענו אל כל שכבות הציבור, לא מילאנו את חובתנו. בארבע השנים האחרונות השקענו עבודה עצומה בכנסת, אבל הונחנו את העבודה ברחוב. קיוונו שהיתה לנו הפעם מנדט שני בכנסת, כדי שנוכל לחלק שם את העבודה ולהקדיש מאמץ גדול יותר לרחוב.

★ ★ ★

שחור: נודה שההתרכזות בעבודת ה-כנסת היתה טעות. הבחירות האלה מוכיחות של-99 אחוזים של הציבור כלל איכפת אם נציגו עובדים בכנסת או לאו, אם הכ-נסת תהיה חותמת-גומי או פרלמנט הראוי לשמו, אם חברי-הכנסת יהיה רובוט או איש עצמאי. פה ושם רוטנים בעתון או בבית-

למען השלום לא הכניסה לנו קולות. לא היהודים ולא הערבים מודים לנו על כך. אפשר לחשוב שלא איכפת לאיש אם יהיה שלום או לא.

לבו: זה היה ברור לנו עוד בפתח-מערכת הבחירות. גולדה מאיר ועבד-אל-נאצר הצליחו להרוס כל אמונה בפתרון. במרי-נה שורר מצב-רוח כללי של יאוש מן השלום. כוחנו עדיין דל מדי מכדי לשכנע את הציבור הרחב במצב זה שיש אפשרות להשיג שלום, ושהדרך המוצעת על-ידינו אינה סתם אוטופיה. ממילא לא מילא עניין השלום תפקיד מרכזי בבחירות האלה, לא בכיוון זה ולא בכיוון הפוך. בכל זאת עלה מחנה השלום יותר ממחנה הסיפוח.

שחור: איך אתה מגיע למסקנה משונה כזאת?

לבו: שטוט מאד. לולא גולה מאיתנו חבר-

קפה, אבל ביום הבחירות כל זה נשכח. המרכז החופשי, שחיקה את שיטותינו ב-כנסת, נבלע על-ידי גחל, שחלל מומן למלא את תפקידו הפרלמנטרי כראוי. **לבו:** בהחלט לא. הרי לא מילאנו את חובתנו בכנסת כראוי כדי להשיג קולות. עשינו זאת מפני שכך צריכים לעשות. מפני שכל דבר בכנסת הוא חשוב, ואיננו יכולים להיות אדישים לשום דבר. אך אין ספק שאין להקריב את הפעולה ברחוב על מיובח הפעולה בכנסת. יש להגיע לחלוקה של המאמץ. זה הוכח בבחירות אלה.

שחור: מה שהוכח הוא כפיית-הטובה של הציבור.

לבו: איני מסכים שיש מקום לדבר על "כפיות טובה" בחיים הציבוריים. מי שנכ-נס לחיים הציבוריים, אינו יכול לקוות ל-

תודה. בזאת נוכחו גדולים וטובים מאיתנו

בכל הדורות. זכור איך הדיתו האנגלים את צירצילי ברבע שהגיע לשאי הצלחתו! **שחור:** אבל גם לזה יש גבול. קח את ערביי ישראל. מה לא עשינו למענם במשך עשרים שנה! כמה רבבות קולות יהודיים הפסדנו בגלל הגנתנו עליהם! זכור את שירת-האחיות, אחרי עריכת הפוגרום ב-נתניה; את המכות שספגנו; את מאות ה-שאלחות שהגשנו למענם! והנה, זו התודה. כמעט נעלמנו מן הרחוב הערבי. **לבו:** עליך לקחת בחשבון את ההשמ-צות הנוראות שפירסמה רק"ח נגדנו, כאילו "אורי אבנרי השתנה", כאילו הפכנו מחר-חרי-מלחמה צמאיים. לא היתה לנו כל אפ-שרות מעשית לענות על השמצות אלה. אחרי זה, פלא הוא שקיבלנו אף את מיס-פר הקולות שקיבלנו. חוץ מזה, עליך לקחת בחשבון שהיתה לערביי ישראל טענה נכונה כלפינו: שהונחנו אותם. שלא באנו במשך שנתים וחצי לנצרת ולטייבה. שנוכרנו בהם רק ערב הבחירות.

שחור: הונחנו את נצרת מפני שפעלנו למען השלום בשכם, ולא באנו לטייבה מפני שבאנו לחברון ולעזה. גם זאת היתה שגיאה. בשכם ובחברון אין קולות.

לבו: הלכנו לשכם ולחברון מפני שזוהי חובתנו. הרי לשם כך אנחנו קיימים. ידענו שאין שם קולות. אבל איננו קיימים למען הבחירות. הן רק זנוקציה של קיומנו. **שחור:** יפה, מאד, אבל אם נפסיד ב-בחירות, לא נתקיים כסיעה בכנסת, וממילא לא נוכל למלא את חובתנו. בכלל, פעולתנו

מן הקולות שמק"י ואנחנו היינו מפסידים. כל החוית היתה מקבלת שני מנדטים. חבורת "נס" יכלה רק לקלקל, וזו גם היתה מגמת האנשים שעמדו מאחוריה. ואילו סנה לא היה נשאר כסיעה אחת איתנו בכנסת. אין ספק שהחבילה היתה מתפרקת אחרי הבחירות. אך העיקר הוא שגם כולנו יחד לא היינו מצליחים להעלות את עניין השלום על סדר יומן של הבחירות. התנאים פשוט לא התאימו למערכת שלום גדולה כרגע.

שחור: אם כן, איזה עניין הכריע ב-בחירות אלה?

לבו: זאת היתה כל הצרה — פשוט לא היה עניין מרכזי. בבחירות 1965 היה קיום עניין חוקלשון-הרע. אך אנחנו יצרנו איום, אלא יריביו. מסביב לעניין זה ניהלנו מסע-בחירות "מהר, נקי ואלגנטי", בלשוננו של ברלב. הפעם, בבחירות 1969 התפורז מאמצינו. מפני שהנושאים עצמם היו מפוזרים. העם התרגל למצב הבטחוני הקשה; לא האמין בשום פתרון; היה מרוצה מבחינה כלכלית; לא האמין בשינוי פנימי אחרי כניעת דיין. בתנאים כאלה לא תיתכן מרידה גדולה נגד המיסד. עלינו להיות מרוצים על כך ששמרנו על כוחנו, שהדרנו לעשרות מקומות חדשים שבהם לא קיבלנו בסעם שעברה אף קול אחד, שהסך-הכל של קולו-תינו עלה — וכל זה כאשר נערך סביבנו מחולשדים של השמצות מצד קבוצת "נס", מצפן, רק"ח, הכנענים, מס"ם ו-ל"ע, כש-כמעט כל העתונות היתה עויינת ושירתה את המתחרים בנו.

★ ★ ★

שחור: אני לא מרוצה. אני מאוכזב, ואפילו מדוכא. אם אחרי ארבע שנים לא הגענו לעלייה משמעותית של כוחנו — מתי נגיע? האם נשנה את המדינה בעוד מאה שנים? האם נציל את המדינה אחרי שתיתקע למבוי סתום שאי-אפשר יהיה עוד לצאת ממנו?

לבו: אני סבור שהדברים יגיעו לכלל שינוי מהותי הרבה יותר מהר. המצב הנוכחי לא יכול להימשך זמן רב. עומדים לפ-נינו משברים בטחוניים, מדיניים, כלכליים ונפשיים שאיננו חולמים עליהם היום. רק משברים כאלה יכולים ליצור בתודעת ה-ציבור את הזעזוע הנפשי והנכונות לשינוי גדול, אמיתי. תפקידנו הוא להיות קיימים או, מוכנים מבחינה מדינית ורעיונית לש-מש דרעין למערך ציבורי חדש. את זאת השגנו בבחירות אלה. הוכחנו שאיננו קור-יוז חולף. אנחנו קיימים עתה ככוח מדיני של קבע, שאי-אפשר להתעלם ממנו.

שחור: איך אפשר להיות כל-כך אופ-טימי אחרי שרבע מיליון בוחרים חדשים הצביעו בדיוק כמו הזקנים? היכן יש כאן סימן כלשהו לשינוי? הרי אפילו ההישג של הרשימה הממלכתית הוא אפסי בהשוואה ליציבות הנוראה של מפלגת-המיסד הג-דולה, המערך וגחל.

לבו: במאבק על השלום והצדק אין מקום לאופטימיות או לפסימיות. אתה חייב לש-ש את אשר מצפונך והבתוך המצפון העליון עליך לעשות. גם אילו לא היה שום סיכוי ממשי להצלחת מאבקנו למען השלום ושרי-נוי פני המדינה, היינו מצוים לנהל מאבק זה. אבל המצב רחוק מחוסר-סיכוי. שעתנו תבוא כאשר כל אדם במדינה יחוש שהעניי-נים לא יכולים להימשך כך, שיש להציל את המדינה. בינתיים שמרנו על כוחנו — בשעה שהמערך ול"ע ירדו, והמרכזי "חופ-שי התמוטט. זה לא נצחון, בוודאי. אבל בנסיבות של בחירות אלה, זהו הישג חשוב. באווירה השוררת במדינה מותר לנו קצת קצת להתנאות בו.